

Til Olje og energidepartementet, postmottak@oed.dep.no

V/ Norges vassdrags- og energidirektorat   nve@nve.no
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

KLAGE PÅ VEDTAK: KONSESJON FOR BJØRNSTOKK-, TVERRÅA- OG STOREELVA KRAFTVERK, BRØNNØY KOMMUNE

Ref. brev av 21.01.10 fra NVE: 200702165-43 ki/lami, 200702168-42 ki/lami, 200702170-41 ki/lami.

Norges Naturvernforbund, her representert ved lokallaget på Sør-Helgeland og fylkeslaget i Nordland, vil med dette påklage at Helgelandskraft 21.01.10 fikk konsesjon til bygging av Bjørnstokk-, Tverråa-, Storelva Kraftverk.

Sammendrag

Naturvernforbundet mener NVE sin tilråding om bygging av Leiråa kraftverk med sine 3,9 MW og en årlig produksjon på 25,0 GWh tilfredsstillende det lokale behovet for tilstrekkelig og sikker kraftforsyning. Når vi har prioritert denne utbyggingen er det fordi samfunnsnyttene er størst ved at reguleringen også kan gi stabil vanntilførsel til smoltanlegget på Borkamo.

Sumvirkningene av Leiråa kraftverk sammen med bygging av Bjørnstokk-, Tverråa-, Storelva Kraftverk er store og usikre, jfr. Naturmangfoldloven § 10 (*økosystemtilnærming og samlet belastning*). Konsekvensene er ikke vurdert i forhold til Naturmangfoldloven og Naturvernforbundet mener *føre-var-prinsippet* i §9 må legges til grunn.

Region 3 har stort kraftoverskudd, og dagens overføringslinjer ut har begrenset kapasitet for ny kraft. Kraft som følge av energifrigjøring og utbygging av ny kraft i mindre konfliktfylte områder må prioriteres på overføringsnettet framfor utbygginger som er i strid med vedtatte miljømål eller usikre i forhold til disse. Dette spørsmål er ikke tilfredsstillende drøftet og besvart i KI-notat nr 11/2010 – Samlet vurdering.

Vi er også uenig i den måten samfunnsnyttene er vurdert. Det legges for liten vekt på verdien av å bevare vassdragsnaturen intakt. Som begrunnelse for vedtakene legger NVE vekt på at tiltaket vil gi positive ringvirkninger lokalt og en viss økning i ny årlig kraftproduksjon. De positive ringvirkninger lokalt hevdes å være at tiltaket vil gi en varig inntekt til fylkeskommunen, grunneiere og kommunen. Generelle betraktninger om nytten av at grunneiere, kommune og fylkeskommune får inntekter står ikke på noen som helst måte i et rimelig forhold til de negative konsekvensene utbyggingen vil få i forhold til landskapsverdier, friluftsliv, biologisk mangfold, reindrift og redusert INN.

Naturvernforbundet i Nordland, Postboks 1447, 8602 Mo	Fylkesleder Erling Solvang tlf 95254075 E-post: erlsolv@online.no
Organisasjonsnr.: 994 882 023	

Samlet vurdering

Naturvernforbundet er tilfreds med at NEVE har gjort en samlet vurdering som grunnlag for sine vedtak og tilrådninger. Det hadde også vært ønskelig med en samlet beslutning i ØD.

De ultimative krav Helgelandskraft har stilt ved fremming av de 6 søknader om at fire måtte med i vedtaket om utbyggingen, derav de to største, har utvilsomt påvirket høringsinstansene. Utbygger var også meget aktiv i høringsprosessen ved direkte innblanding i kommunens saksbehandling. Brønnøy har heller ikke fulgt sine egne miljømål ved å tilrå alle 7 utbygginger, Kjelvika inkludert:

”Overordna miljømål for Brønnøy kommune (vedtatt 10.11.93):

- Kommunen vil gjennom aktiv bruk av ”føre var prinsippet”, arbeide for ei samfunnsutvikling som ikke forringer naturens produksjonspotensial og uten at viktige natur- og kulturverdier går tapt
- Miljøvern hensyn skal legges til grunn for kommunens virksomhet ved planlegging og politikktutforming. Kommunen vil på kort og lang sikt ivareta naturverninteressene ved planlegging og arealdisponering, sikre biologisk mangfold, viktige naturområder og landskapstrekk og sørge for å gjennomføre restaureringstiltak i forbindelse med tidligere naturinngrep.”

Bjørnstokk kraftverk

Bjørnstokkelva har utløp innerst i Tosenfjorden ca. 300 meter vest for Storelvas utløp. Det er gitt tillatelse til å bygge et inntak på kote 270 og vannet føres i en ca. 1,1 km lang sjakt og tunnel til kraftstasjonen som plasseres ved tunnelåpningen eller i tunnelen på kote 4. Middelvannføringen ved inntaket er beregnet til 1,9 m³/s og av hensyn til det biologiske mangfoldet har NVE krevd et slipp av minstevannføring på 250 l/s i perioden 1. mai til 30. september, og 70 l/s i resten av året. Kraftverket får en installert effekt på 7,4 MW. Dette gir en midlere årsproduksjon på ca. 23,3 GWh. En elvestrekning på ca. 1,7 km får sterkt redusert vannføring som følge av tiltaket.

Nedbørfeltet har store høydeforskjeller, og har flere større vann og innsjøer. Vassdraget fører anadrom fisk i ca. 300 meter. Det er usikkert om dette er stort nok areal til at elva har egne bestander av anadrom fisk. Det er ikke registrert rødlistede arter i prosjektområdet, men det er sannsynlig at flere rødlistede rovfuglarter benytter fjellsidene til hekking. Det er ikke registrert truede naturtyper.

Fjellområdene nord for prosjektområdet er del av et større inngrepsfritt naturområde. Det er sporadisk reindrift i området rundt Bjørnstokkvatna. Det er ingen merkede eller mye brukte turstier i området, men det er friluftslivsaktivitet i form av turer opp til Bjørnstokkvatna og videre til Breivasstinden og/eller Lomsdalen. Turen opp fra Tosbotn går vest for Bjørnstokkelva, og det er kun elva ovenfor inntaket som kan ses fra den mest brukte stien.

Tverråa kraftverk

Tverråa er et sidevassdrag til Storelva, og har samløp med denne omtrent 700 meter fra utløpet i Tosenfjorden. Det er gitt tillatelse til å etablere et inntak på kote 123 og vannet føres i en ca. 1,1 km lang sjakt, tunnel og nedgravd rørgate ned til kraftstasjonen som plasseres på vestsiden av elva ved kote 6. Middelvannføringen ved inntaket er estimert til 2,9 m³/s og av hensyn til det biologiske mangfoldet har NVE krevd et slipp av minstevannføring på 400 l/s i perioden 1. mai til 30. september, og 100 l/s i resten av året. Installert effekt i kraftverket er satt til 4,7 MW. Dette gir en midlere årsproduksjon på 14,6 GWh. En elvestrekning på omtrent 1,2 km vil få kraftig redusert vannføring som følge av tiltaket.

Det er registrert en naturtype med lokal verdi - ei bekkekløft som kommer inn i Tverråa fra øst. Det er ikke registrert rødlistede arter i prosjektområdet, men det er sannsynlig at flere rødlistede

Naturvernforbundet i Nordland, Postboks 1447, 8602 Mo	Fylkesleder Erling Solvang tlf 95254075 E-post: erlsolv@online.no
Organisasjonsnr.: 994 882 023	

rovfuglarter benytter fjellssidene til hekking. Det er ikke registrert truede naturtyper. Fjellområdene nord for prosjektområdet er del av et større inngrepsfritt naturområde.

Storelva kraftverk

Storelva renner fra Tosdalsvatnet ned til Tosenfjorden, og har utløp ved tettstedet Tosbotn. Elva er middels stor med flere sidevassdrag deriblant Kromåa. Vassdraget er mer synlig i landskapet enn de andre elvene i området pga. nærhet til bebyggelse og vei. Det skal etter planene bygges et inntak i Storelva på kote 130 og vannet føres i sjakt, tunnel og nedgravd rør til kraftstasjonen på kote 40. Det gitt tillatelse til å overføre tilsiget fra Kromåa på kote 130 til kraftstasjonen. Overføringen etableres i form av en sjakt inn på tilløpstunnelen. Total lengde på vannveien blir omtrent 1290 meter.

Pga. et betydelig løsmassedekke over tunneltraseen kan det bli aktuelt med nedgravd rørgate på halve strekningen fra kraftstasjonen og nordover/østover. Middelvannføringen ved inntaket i Storelva og Kromåa er beregnet til hhv. 4,3 m³/s og 1,2 m³/s. Av hensyn til landskapet, biologisk mangfold, fisk, friluftsliv og reiseliv har NVE krevd et slipp av minstevannføring i Storelva på 850 l/s i perioden 1. mai til 30. september, og 150 l/s resten av året. I Kromåa slippes 250 l/s i perioden 1. mai til 30. september, og 50 l/s i resten av året. Kraftverket får en installert effekt på 5,4 MW Dette gir en midlere årsproduksjon på ca. 16,6 GWh. En elvestrekning på 1300 meter i Storelva og 1400 meter i Kromåa vil få kraftig redusert vannføring som følge av tiltaket.

Sterkt redusert vannføring vil medføre middels negative konsekvenser for landskap, fuglearter, karplanter, lav- og moseflora, fisk og andre organismer som er knyttet til rennende vann. Opplevelsesverdien av Storfossen vil bli redusert. Terrenginngrep som bygging av inntaksdam, nedgravd rørtrase, anleggsveg, kraftstasjonsbygning med utløpskanal og trase for jordkabel forventes å gi midlertidige og moderate negative konsekvenser for biologisk mangfold og landskap. Ulempene vil være størst under, og i noen år etter anleggsfasen. Anadrom strekning i Storelva forventes ikke å bli påvirket av en utbygging. Kromåas verdi som oppvekstområde for anadrom fisk vil bli redusert. Forstyrrelser knyttet til anleggsarbeid og annen ferdsel/aktivitet vil virke negativt inn på fugle- og dyrelivet. Inntaket vil bli liggende rett sør for et større inngrepsfritt naturområde, med det vil kun bli et lite bortfall av inngrepsfrie områder som følge av en utbygging.

Sumvirkninger

NVE har en gjennomgang av sumvirkninger generelt og spesielt for det enkelte prosjekt i KI-notat nr 11/2010. I OEDs retningslinjer for små vannkraftverk defineres sumvirkninger som de samlede konsekvenser av flere små vannkraftanlegg innenfor et geografisk avgrenset område, eller de systematiske virkninger små vannkraftanlegg har på et tema, for eksempel en art eller en naturtype, innenfor et større geografisk område. Naturvernforbundet er tilfreds med at NVE ser de syv kraftprosjektene i Tosbotn samlet.

Flere av høringsinstansene har kommentert at en utbygging av alle de omsøkte prosjektene i Tosbotn i sum kan gi større negative konsekvenser enn de enkeltstående prosjektene. Sumvirkninger for landskapsopplevelsen, friluftsliv, det biologiske mangfoldet og reindriftsnæringen er særlig fremhevet.

Metoder for vurdering av sumvirkninger av flere tiltak innen et definert geografisk område er svakt utviklet. Sumvirkninger bør imidlertid vurderes ut i fra tålegrenser i den grad slike grenser er definerte eller mulig å fastsette. Naturvernforbundet mener at Naturmangfoldlovens § 10

Naturvernforbundet i Nordland, Postboks 1447, 8602 Mo	Fylkesleder Erling Solvang tlf 95254075 E-post: erlsolv@online.no
Organisasjonsnr.: 994 882 023	

(*økosystemtilnærming og samlet belastning*) må legges til grunn: *En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.*

Vi kan heller ikke se at sumvirkninger er blitt vurdert i henhold til LOV 2009-06-19 nr 100: Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) som trådte i kraft 2009-07-01. Prinsippene i §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypens utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og skade på naturmangfoldet.

Naturvernforbundet har i vår uttalelse påpekt mangelfullt kunnskapsgrunnlag på noen vesentlige områder for biologisk mangfold. Her må NVE legge til grunn *føre-var-prinsippet* i § 9: *"Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak."*

Vi tar også med fra St.meld. nr. 26 (2006-2007) Regjeringens miljøpolitikk: *"Norge har sluttet seg til det internasjonale målet om å stanse tapet av biologisk mangfold innen 2010. Nedbygging, bruk og bruksendring av arealer regnes som den største trusselen mot det biologiske mangfoldet i Norge."*

Biologisk mangfold

Når det gjelder biologisk mangfold kan flere små kraftverk få konsekvenser da de ofte berører bestemte vassdragslementer som kan ha viktige biologiske funksjoner som for eksempel fossesprøytoner og bekkekløfter. Flere utbygginger innen et avgrenset område kan medføre en utilsiktet nedbygging av visse naturtyper og leveområder for planter og dyr slik at det biologiske mangfoldet lokalt eller regionalt blir betydelig negativt påvirket.

I tilknytning til hvert kraftverk er det utarbeidet miljørapporter basert på tilgjengelig informasjon og feltarbeid i det aktuelle influensområdet. Sommeren 2006 ble det også gjennomført vegetasjonsanalyser i regi av NVE i flere av de berørte vassdragene. Bekkekløftene i Leiråa og Tverrelva ble i tillegg undersøkt høsten 2009 i forbindelse med det landsdekkende bekkekløftprosjektet som er igangsatt av DN. NVE mener derfor at kunnskapsgrunnlaget er tilfredsstillende som beslutningsgrunnlag.

Naturvernforbundet tar til etterretning de undersøkelser og vurderinger NVE har gjort. Vi ber likevel at konsekvenser og sumvirkninger blir vurdert i forhold til Naturmangfoldloven.

Kraftsituasjonen

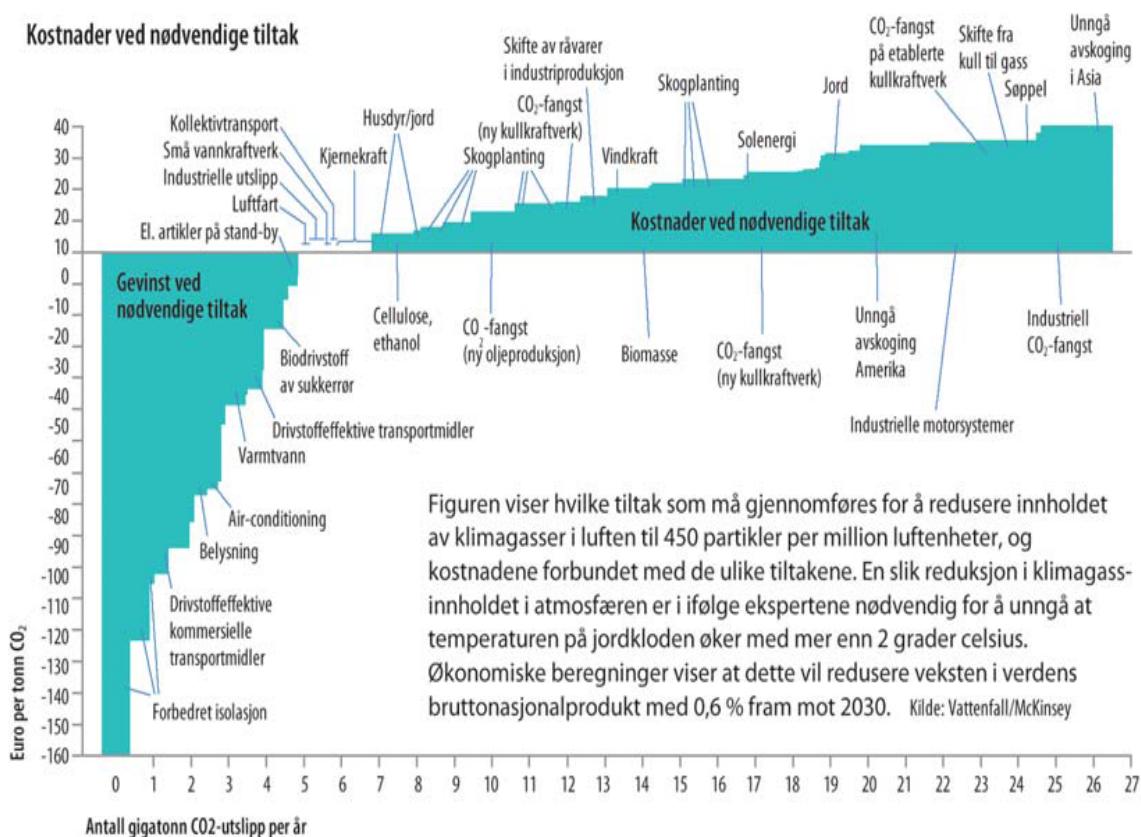
Som begrunnelse for vedtaket legger NVE vekt på at tiltaket vil gi positive ringvirkninger lokalt og en viss økning i ny årlig kraftproduksjon.

Kraftproduksjonen finnes sted i regionen 3, der kraftoverskuddet er vel 40 % og det vil øke uavhengig av disse utbygginger. Dagens overføringslinjer ut av regionen har begrenset kapasitet for ny kraft. Naturvernforbundet mener frigjort kraft fra energisparing og mindre konfliktfylte utbygginger på prioriteres. Fornybar kraft er bare miljøvennlig når andre miljømål blir ivaretatt.

Kraftbehovet lokal kan dekkes ved en mindre utbygging, f.eks Leiråa. En utbygging som gir støtte effekt kan øke overskuddet. Kraftprisen kan faktisk gå ned slik at mer lønnsomme klimatiltak som gir

Naturvernforbundet i Nordland, Postboks 1447, 8602 Mo	Fylkesleder Erling Solvang tlf 95254075 E-post: erlsolv@online.no
Organisasjonsnr.: 994 882 023	

energifrigjøring blir mindre lønnsom. Energifrigjøring er klart mest lønnsomt og sparer oss for nye inngrep i en hardt prøvet norsk vassdragsnatur, noe som fortsatt er et nasjonalt mål fastsatt av Storting og Regjering gjennom flere år.

Figur: *Kostnadsberegning og klimaeffekt for de ulike tiltak* (LAVENERGIUTVALGET - JUNI 2009).

For å ivareta allmenne interesser har NVE fastsatt/anbefalt noe høyere slipp av minstevannføring enn forslaget fra søker for enkelte av andre prosjektene. Det er bra. Midlere brutto årsproduksjon fra de fem kraftverkene vil dermed være ca. 102 GWh. Dette er etter NVEs syn et viktig bidrag med fornybar energi, i samsvar med politiske målsetninger.

Naturvernforbundet mener nytten av ny kraftutbygging ikke er vurdert i forhold til andre politiske miljømål og det reelle behovet for kraft og virkning utbyggingene har på klima og energi ut fra den lokale situasjonen. "Klimakur 2020" som ble lagt fram 17.02.10 viser at ny vannkraftutbygging også må vurderes ut fra behov for kraften og klimaeffekt for å ha tilstrekkelig nytte. Kraftutbygging vil alltid ha negative konsekvenser for landskapsopplevelsen, friluftsliv, det biologiske mangfoldet eller reindriftsnæringen. Verdien av å bevare vassdragsnaturen intakt er heller ikke vurdert.

Samfunnsnyten

I 1987 ble det etablert et settefiskanlegg ved utløpet av Leiråa. Dette anlegget er i dag Tosbotns hjørnesteinsbedrift og derfor særs viktig for bygdas fremtid. Naturvernforbundet er enig at dette anlegget har stor samfunnsnytte lokalt og vi mener anlegget bør få tilstrekkelig og stabil strømleveranser. Vi har

Naturvernforbundet i Nordland, Postboks 1447, 8602 Mo	Fylkesleder Erling Solvang tlf 95254075 E-post: erlsolv@online.no
Organisasjonsnr.: 994 882 023	

vært kritiske til at dette allerede ikke har blitt gjort gjennom bedre linjenett. En utbygging av Leiråa kraftverk vi imøtekomme behov tilstrekkelig og sikker strømforsyning.

For øvrig er samfunnsnyttene generelle betraktninger om at økte inntekter til grunneiere, kommunen kan gi lokal verdiskapning og gjøre det enklere og mer attraktivt for folk å bosette seg eller bli boende i Tosbotn. Naturvernforbundet betviler at dette kan gi tilstrekkelig grunnlag for ei så omfattende utbygging i Tosbotn som NVE går inn for. Vi mener det må være behovet for kraft som er den avgjørende faktor når nødvendigheten av omfattende og skadelige naturinngrep skal vurderes.

Vi er tilfreds med at NVE har avslått søknad om bygging av Lille Tosdalen kraftverk og anbefalt OED om å avslå søknad om Tosdalen kraftverk. Etter vår vurdering vil også de 5 prosjektene NVE har vedtatt/anbefalt ha store negative konsekvenser for landskapet, biologisk mangfold og friluftsliv. Det gjelder i særlig grad Kjelvika kraftverk som Naturvernforbundet allerede har påklaget.

Oppsummering

Gjennom konsesjonsbehandlingen har NVE lagt for liten vekt på den samlede belastningen av vannkraftutbygging i et geografisk avgrenset område, slik det kommer frem i forarbeidene til vannressursloven i (Ot.prp. nr. 39 1998-99, s. 105) og OEDs retningslinjer for små vannkraftverk (juni 2007). Selv om hvert enkelt utbyggingsprosjekt i mange tilfeller kan ha relativt små eller begrensede negative virkninger for miljø og andre brukerinteresser, så kan de samlede konsekvensene av flere slike prosjekter innen samme område få store og utilsiktede konsekvenser. Metoder for vurdering av sumvirkninger av flere tiltak innen et definert geografisk område er svakt utviklet. Naturmangfoldloven må derfor også legges til grunn ved klagebehandlingen.

Naturvernforbundet er glad for at NVE likevel har prøvd å se de enkeltvise prosjektene i sammenheng. Det er et stort å grundig arbeid som er lagt ned fra saksbehandlerens side. Viktige avbøtende tiltak, særlig i forhold til minstevannføring, er langt inn. Vi er imidlertid sterkt uenig i avveiningen mellom samfunnsnyttene og behovet for størrelsen på kraftutbyggingen. Bjørnstokk, Tverråa, Storelva og Kjelvika kraftverk må ikke bygges da ulempene samlet sett er klart større enn samfunnsnyttene. Det er faktisk ikke behov for ei slik omfattende kraftutbygging i en region med stort kraftoverskudd og begrenset linjekapasitet til områder der det kan være etterspørsel etter denne krafta. Vi ser likevel de bedriftøkonomiske fordeler for Helgelandskraft AS, men disse må ikke tillegges avgjørende vekt.

Med vennlig hilsen

Erling Solvang
Leder Naturvernforbundet Nordland

Brita Grøneng
Leder Naturvernforbundet Sør-Helgeland

Kopi: Miljøverndepartementet
Direktoratet for Naturforvaltning
Fylkesmannen i Nordland
Nordland Fylkeskommune
Reindriftsforvaltningen i Nordland
Brønnøy kommune
Norges Naturvernforbund
Forum for Natur og friluftsliv Nordland

Naturvernforbundet i Nordland, Postboks 1447, 8602 Mo	Fylkesleder Erling Solvang tlf 95254075 E-post: erlsolv@online.no
Organisasjonsnr.: 994 882 023	